

Botteleurs". Zijn „Agar et Ismaël" is geschilderd.

't Zaad, dat in het hart van den zoon van Normandië werd gezaaid, begon vrucht te geven, honderdvoud. En als nog wat jaren later, hij geheel de man, de schilder is geworden, die hij bestemd was te zijn en hij de moeilijke vaart volbrengt door de wereldbranding; als hij gevochten heeft voor zijn kunst en hardnekkig volhardt in zijn eerlijke overtuiging, in de booze aanvechtingen staande als 'n rots in het tuimelend gewoel der wateren, dan verklaart hij waardig zijn meening en zegt:

„Ook ik zie de bloemen, waarvan Jezus zei: Ik zeg U, dat ook Salomo in al zijn heerlijkheid niet is bekleed geweest als een van deze. Ik zie wel den stralenkroon van Herfstleuwentand en de zon, die daar ginds, ver aan gene zijde van het land, heur heerlijkheid uitstraalt in de wolken. Maar ik zie óók in de nevelende vlakte de ploegende paarden en op 'n steenige plaats een afgebeeld mensch, wiens hoest men den ganschen dag heeft gehoord en die voor 'n oogenblik zich tracht op te richten, om adem te scheppen. Deze gebeurtenis is van schoonheid omgeven."*)

't Woord des levens, van barmhartigheid en genade, dat door zoo eenvoudige lippen François werd toegesproken in Normandië, gedijde wèl en werd tot geest en leven in den kunstenaar Millet.

Ja, hij was open voor de gloeiende pracht der natuur en aanschouwde met innerlijke verheuging de schepping van God als een aanbiddelijk wonderwerk. Maar onder de praal van de blinkende paradijshemelen zag hij het zwoegend kind van Adam, krom en belast als 'n veroordeelde in zijn arbeid en smartelijk vlijmde de vraag door zijn hart: Waarom! Waarom!

Echter, hoewel van twijfel doorspijkerd, werd zijn bange klacht niet aangeblazen tot

de kreet van een opstandeling. Millet, de bedroefde, beweede de rampvolle menscheit, maar in den regenboog van zijn tranen aanschouwde hij de Liefde van den Schepper voor het werk van zijn hand.

Dan, opgeroepen uit zijn staat van verslagenheid en blij vervuld van hoop en verwachting, greep zijn tastende hand het penseel en Millet schreef in de verbeeldingen van zijn verven, het verhaal van zijn duistere innerlijke worsteling en stralende overwinning.

Zoo ontstonden zijn „L'Homme à la houe" *) en de „Vigneron au repos;" „Le Semeur" en „Les Glaneuses." Zijn arbeidende mannen en vrouwen van het Fransche land. Zoo kwam hij, vechtende, tot de dramatische plastiek van zijn wijde schilderijen. Vervuld van innerlijke ontferming met de zwoegers van den akker, de werkers, die hem voorbijgingen in de straten van Parijs en aan de haven van Cherbourg, terwijl hij zich machteloos wist om hun nood te lenigen, is de nobele Normandiër de uitbeelder geworden van wat hij noemde: „Le cri de la terre". †)

Zijn werk is het heerlijk epos, dat den harden kamp verhaalt van den man, die het brood der aarde voortbrengt.

In de glorie van het onmeetlijke landschap geeft Millet den arbeidenden, worstelenden mensch. Den werker, zwoeger. Die staande en werkende in den pronk van den tooienden dag, het kruis van den harden veldarbeid draagt.

„Comme un nègre!"

Zoo, als die eenzame slover op den akker in de majesteit van het schitterende licht, stond Millet zelf in eigen werk. Ook hij had een woesten grond te ontginnen. Hij ploeg-

*) Deze „afgebeulde mensch, die voor een oogenblik zich tracht op te richten, om adem te scheppen," brengt U in herinnering den Ierschen boer in Kerry, die, leunend op zijn spa tot Robert Blatchford zegt: „... ik ben een arme man en ik wil den Dag des Oordeels".

†) In zijn brief van 30 Mei 1863 schrijft Millet: „Cela n'est pas de mon invention, et il y a longtemps que cette expression „le cri de la terre" est trouvée".

*) Brief 30 Mei 1863 aan Alfred Sensier naar aanleiding van zijn „Homme à la houe".